

Minden eddigi társadalom története
osztályharcok története.
Világ proletárjai egyesüljenek!

NÉPAKARAT

SZOCIALISTA MUNKÁSLAP

„Az iparilag fejlettebb ország a le-
vésőbb fejlettnél saját jövője le-
mutatja.” (Marx.)

No. 7. szám. Vol. VI. évfolyam.

New York, 1908 január 24.

Egyes szám ára 2 cent.

A new yorki és brooklyni magyar szocialisták 1908 január 25-én, szombaton, este 8 óra-
kor, az Orawetz-féle Árpád Hallban (431 E. 6th Street)

nagy népgyűlést

tartanak.

Napirend: AZ AMERIKAI MUNKÁSSÁG EGYESÜLÉSÉNEK
MÓDOZATAI.

Az amerikai magyar szocialista munkáspárt álláspontját BOLGÁR ELEK
elvtárs, fogja fejtegetni.

Minden magyarul értő munkás ott legyen!

Az egyesülés kérdéséhez.

Az öntudatos amerikai munkások egyesüle-
sének kérdése az egész Egyesült Államok
munkásságát élénken foglalkoztatja immár.
Az alábbiakban adjuk néhány lapnak erre
vonatkozó észrevételeit. Kiderül, hogy nagy-
ban-egészben örömmel fogadják az ameri-
kai munkásság pártkülönbség nélkül az egyesü-
lés gondolatát.

Bennünket, amerikai magyar munkásokat e
pillanatban kétszeresen érdekel a kérdés: egy-
részt az osztály és a mozgalom jövője szem-
pontjából, másrészt azon okból, mert magyar
szocialisták voltak azok, kik még az angol S.
L. P. kezdeményezését megelőzőleg hozták
színyegre — kicsiny körben — az egyesülés
gondolatát.

Az ez ügyben jan. 5-ikére Brooklynba a
brooklyni magyar szocialisták részéről össze-
hívott gyűlés határozatként elfogadta, hogy a
S. L. P. és S. P. magyar szervező bizottságai
keressenek utat és módot az egyesülésre s
hogy e kérdés megbeszélése érdekében tartas-
sék népgyűlést, melyen mindkét párt képviselje
álláspontját.

Ezen meghívásra a magyar S. P. lapja, az
„Előre” a következőképp adja a magyar S. P.
központi szervező bizottságának határozatát:
„Miután az itt ülő pártok az anyapártok-
tól indult ki és azoknak a magyarajku szocia-
listák csak egy ágát képezik, nem lehetünk
kompetensek arra, hogy a két párt közötti bé-
két megkötjük, annál inkább sem, mert a
közelmúlt hetekben a S. L. P. központi veze-
tősége egy héttagnyi bizottságot küldött ki,
hogy az angol S. P.-t megkeresse és kérje hasonló
héttagnyi bizottság kiküldését, hogy a két párt
egyesülése felett tárgyalásba bocsájtkozzanak.”

Erre nézve e helyen csak a következőket
jegyezzük meg: A magyarajku szocialisták,
mindenekelőtt — bár csak egy ágát képezik az
anyapártoknak, melyekből a szakadás kiindult
— jó ideig az angol pártok szakadása után
még egy táborban kijűdtek, a mint tehát akor-
nem volt olyan nagyon súlyos érv az
anyapártok álláspontja, hogy most senki volna
az, — egészen eltekintve attól, hogy a magyar
pártok között az ellentétek jóval kisebbek (a
S. P. lap párttulajdonban lévén), mint az angol
anyapártok között.

De arról nem is szólna, csakugyan nem le-
hetünk kompetensek a két párt között meg-
kötni a békét.

De vajon arról volt-e szó? Nem-e szó szent
azt mondja a brooklyni gyűlés tudósítása,
hogy keressenek utat és módot az egyesülésre?

Másrészt, hogy az angol S. L. P. részéről
hasonló mozgalom indult ki, nem-e éppen azt
jelent, hogy kétszeres buzgalommal kellene
nekünk is a kérdéssel foglalkozni, hogy az
anyapártok törekvéseit elősegítsük?

A minnesotai angol S. P. — mint alább lát-
ható — kompetensek érezték magát, hogy ha-
tározati javaslatot hozzon az egyesülés érde-
kében, pedig az bizonyára szintén respektálja
a pártfegyelmet.

Ákárhog fogja is fel a magyar S. P. köz-
ponti szervező bizottsága a kérdést, mi azon a
nézetet vagyunk, hogy a szocialista munká-
ság elsőrendű tevékenységét a proletár-erők
egyesítése képezi és erre való tekintettel a
tervezett népgyűlést e hó 25-én este meg fog-
juk tartani s azon álláspontunkat ki fogjuk
fejteni. Teszünk ezt pedig annál inkább, mert
igen alapos az a feltevésünk, hogy a S. P. köz-
ponti szervező bizottságának ez a felfogása
nem fedji a S. P.-ban tömörült munkátsáraink
többségének felfogását. A brooklyni gyűlésen
alkalmunk volt hallani, mennyire ellentétes a
S. P. egyes tagjainak álláspontja e kérdésben.
Semmiféle indokolásra nem szorult ugyan, ha
szocialisták ily tárgyú népgyűlést tartanak,
de a kérdés előzetes tisztázása érdekében szük-
ségsnek tartottuk a fentiekét tájékoztatásul
elmondani.

Minneapolis, Minn., 1908. jan. 12.

A Minnesota állam Socialist Party konven-
ciója a következő határozati javaslatot fogad-
ta el:

Miután a kapitalizmus ebben az országban
a fejlődésnek már azon fokát érte el, hogy már
maga is érzi lábai alatti talajt mozogni és

Miután egy egységes mozgalom egyetlen
szükségessé vált, azok részére, kik teljes tudá-
sában vannak az osztályharcnak és felismerik
a politikai akció szükségességét egységes osz-
tály alapon, ezért

Elhatározzatik, hogy mi, a Köztulajdonpárt
(Socialist Party) küldötti állami konvenció
összegyűlése ezzel elfogadjuk a S. L. P. nem-
zeti végrehajtó bizottságának, 1908. január 6-
án tett indítványát, mely a két párt egyesüle-
sét ajánlja.

Utastítjuk ezennel az országos bizottság ez
állambeli tagját, hogy oly értelemben indit-
ványozzon és szavazzon, hogy az egyesülési-
bizottság tagjai csak a rendes tagok sorából
választhatók és az országos bizottságának,
nemzeti végrehajtó tanácsának tagjai, vala-
mint a központi titkár ezen bizottságba nem
választhatók s a konferencián csupán mint hi-
vatalos személyek szólásjoggal élhetnek, de
szavazatuk ne legyen.

Ajánljuk továbbá, hogy a Socialist Labor
Party-val megegyezőleg igyekezzenek eljárni.
Továbbá ajánljuk, hogy semmiféle szocialista
lap szerkesztője ezen konferenciába ne válas-
tassék.

Vita nélkül elfogadtatták az állami konven-
ció által és kiküldetett a tagokhoz általános le-
szavazás végett.

Elizabeth Gurley Flynn,
Duluth, Minn., 1908. jan. 14.

(A new yorki zsidó „Wahrheit”-ből, (S. P.)
1908. január 8-án.)

Ha Németországban a „Bernsteiniták” és
„Kautskyták”, kiknél óriási eltérés van elv-
ben, filozóphiában és taktikában egy pártban
vannak, határozottan lehetséges az egyesülés
Amerikában a „De Leonisták” és „Anti De
Leonisták” között, kik tényleg valamennyien
„De Leonisták”.

(A new yorki zsidó „Vorwärts”-ből, (S. P.)
1908. január 9-én.)

Ne vitatkozzanak a S. P. elvtársak arról,
hogy az egyesült pártban is a S. L. P. kiadva
lapját és irodalmát, mint a kisebbség lapja és
irodalma, tovább fogják folytatni ellentét a
rágalmazást, mint eddig tették. Remélhető,
hogy a S. L. P. nem fog cselekedni. S ha ten-
nék is, nem tehetnének rosszbabot, miután a
„mi saját” Berger Viktorunk tesz. Berger
nem kevésbé rágalmaz, mint De Leon, de
ezerszer részesítem előnyben De Leont, mint
Berger, mert az határozott szocialista eszmé-
ket hirdet, Berger pedig rágalmaz a legszé-
gyenletesebb fajgyűlölet érdekében.

B. Feigenbaum.

(A milwaukee-i, Wis., „Social Democratic He-
roid”-ből (S. P., Berger lapja.) 1908. január
14-én.)

A S. L. P. nemzeti végrehajtó bizottsága
kezdeményezéseket tesz az egyesülésre a mi
nemzeti pártunkkal. Dacára a pillanatnyi reklá-
mnak, melyet az I. W. W. hullám nekik
adott, pártuk napról-napra gyengül, annyira,
hogy már a végso fokon áll. De mi nem akar-
unk új pártot alakítani és ha a S. L. P. roncs
velünk egyesülni akar, mindig meg van az al-
kalmunk sorainkba való belépésre, jelentkezés
által, mint egyes személyeknek.

(A new yorki „Worker”-ből, (S. P.) 1908. ja-
nuár 11-én.)

A Socialist Labor Party nemzeti végrehajtó-
bizottsága, mely e héten gyűlésezett, egy hosz-
szu határozati javaslatot fogadott el, kifejezve

az egyesülés iránt való kívánságát a Socialist
Party-val. A javaslat egy hetes-bizottság meg-
választását tartalmazza és felhívja a Socialist
Party-t egy hasonló bizottság kiküldetésére.
Ezen bizottságok közös tárgyalásai március
havában tartassanak, melyen egy tervet kidol-
goznak a két párt egyesülésére vonatkozó-
lag, mely tervet azután a két párt tagjainak
kiküldenek elfogadás, vagy elvetés végett. Ez
ügyet pártunk az elvtársi kötelesség és az esz-
me érdekében, gondosan meg fogja vizsgálni.

Azt hisszük, senkinek kétsége sem lehet az egye-
sülés szükségességében, ha oly alap elérhető,
mely fokozná a két szétválasztott szervezet
harc erejét a kapitalizmus elleni hadjáratban.
Reméljük, hogy egy oldalról sem fognak olyan
akadályokat gördíteni, melyek meggátolják a
két párt tagjainak leghőbb óhaját ebben a
rendkívül fontos ügyben... A kilenc évi el-
választás, mely sok kellemetlenséget hozott,
reméljük nem lesz áthidalhatatlan. Teljesen a
szellemtől függ mindkét oldalon, hogy a ne-
hézségek legyőzhetőek legyenek.

(A new yorki „Daily Trade Record”-ből, 1908.
január 14-én.)

A lépések, melyeket a Socialist Labor Party
tett a Social Democratic Party-val való egye-
sülésre, a union autoritások véleménye szer-
int, óriási lökést fog adni a független, radiká-
lis unionoknak, melynek az I. W. W. és a Uni-
ted Hebrew Trades képezik az alapját. A So-
cialist Labor Party, Daniel De Leon vezéré-
se alatt, a leghatározottabban, kompromiszum
nélkül az American Federation of Labor ellen
van és az Industrial Workers of the World
legfőbb támasza. A New Yorki Egyesült Zsidó
Szakmák és más zsidó munkás-testületek a
nagyobb városokban, összeköttetésben állnak
a Szociáldemokrata Párttal. Ez a párt anyi-
ban különbözik a másiktól, hogy barátságos
alapon áll valamennyi szakszervezettel és a
vége felé elérését társadalmi reformok által akar-
ja. Taktikája, más szóval az opportunizmus és
a jelen, nem alkudva a kapitalizmussal. Ez az
elválasztás a természetes elválasztás az egész
világban a szocialista elemek között és az emlit-
tett mozgalom az unionokon kívül és belül álló
amerikai szocialisták közt tétőn álló áthidalá-
sát célozza.

HAYWOOD-ELŐADÁSOK.

Óriási tömeg előtt tartotta Haywood előadását a
Grand Central Palace nagytermében. A munkások
ezrei lelkesedve tüntettek a kapitalista üzlemlé-
ldozatát. Moyer, Haywood és az immár szintén kiszá-
radult Pettibone mellett.

„A nem kívánatos polgártársak”-hoz intézte beszé-
dét Haywood; elvtársaihoz, barátaihoz és munkás-
testvéreihez. „Sohasem fogom elfelejteni, hogy
életemet és szabadságomat Amerika munkásságának
köszönhetem — ugymond bevezető szavaiban — s
kérem önöket és az Egyesült Államok önmunká-
ságát, hogy a mit az én érdekében tettem, tegyék
meg immár a saját érdekében is. Egy politikailag
egységes, iparilag szervezett munkásosztály sehol és
soha sem lesz munkájának teljes gyümölcésétől meg-
fosztható. És mivel a W. F. of M., a nyugati bá-
nyász szövetség évek óta ezen az állásponton van s
ezen elvűt küzd, lön oly busasan részes küzdelme-
kben és a kapitalisták üldözésében. Mi, a W. F. of M.
harcosai mindenkor azon a nézetben voltunk, hogy a
munka és, mely minden értéket termel és, hogy an-
nak ezért munkája teljes eredményét kell elnyernie.”

Majd a Western Federation of Miners történetét
és működését fejtette ki óriási érdeklődéssel.
„Szervezetünk első sátrájkja — így szölt e pontnál
— mint a későbbiek is mind a gyengébb munkásaink
érdekeit folt, az ugynevezett tanulatlanok érde-
kében, kiket egymély unio a legszűkebben kikö-
zösítenei tagjai sorából.

Az idahóli pörről szölv — azt úgy jellemzi, mint
olyat, a mely foglalta mindazon, a munkásmozga-
lom elnyomására és megszüntetésére irányuló mód-
szereknek, melyeket a vállalkozók a nagy colorodói
munkásharcban alkalmaztak. Ott látjuk segítségül
híva az ipari kapitányokat, a detektívt, az államha-
talmat, a szövetségi hatóságokat, röviden a modern
idők összes hatalmi eszközeit.

Majd a polgári pártok politikáját teszi bírálat tár-
gyává s pellengére állítja Roosevelt perfidiáját,
melylyel a Haywood-per vádlottáival szemben visel-
kedett.

Nagyhatású beszédét ekként fejezte be: „Dolgoz-
zunk, barátain, szervezkedjünk, hogy készen le-
gyünk a termelés és eredményeinek átvételére. Ez a
programja a W. F. of M.-nek, melynek nevében
ma önökhöz szölok, ez legyen az önöké is az ösz-
munkásság javára itt és az egész világon.”

Második előadást Brooklynban tartotta Hay-
wood a Labor Lyceumban, hasonlóképp nagy érdeklő-
dés közepette. Előadásának tárgya: „A munkás-
osztály felszabadítása” volt. Nagyban-egészben new
yorki beszédét ismételte itt meg, s a felszabadítás
eszközairől a gazdasági és politikai mozgalomról
szölv, ezt mondotta: „Azt akarjuk követni, mely
szorosabb viszonyba hoz bennünket nem pusztán a
gazdasági, hanem a politikai harcmezőn is.”

ELVTARSAKI

Terjesszék a „Népakarat”-ot.

Egyről-másról.

A TRUSTOK „PEONAGE” NÉV ALATT RABSZOLGÁKKAL DOLGOZTATNAK A
TÖRVÉNY ELLENÉRE UGYAN, DE A TÖRVÉNY FÉLÉLMÉ NÉLKÜL.

Az országot kizsákmányoló néhány tucat trust-billiomos feltámasztotta a rabszolgaság intéz-
ményét abból a sírből, melybe a polgári háborúnak példátlanul nagy vér- és pénzáldozatai
után Lincoln eltemette. — A rabszolgák rettentő helyzete. — A törvény csak arra jó, hogy a
trustmágnások piszkos lelket tisztára mossák. — Az általános korrupció a rabszolgartató
Floridában.

Vannak-e Amerikában rabszolgák? Az
Egyesült Államok alkotmánya azt rendeli,
hogy ne legyenek. De micsoda az alkotmány,
az ország legfőbb törvénye, mely alapját ké-
pezi minden egyéb szövetségi vagy állami tör-
vénynek? Papirostra nyomatott holt betűk.
De egyelőre ne beszéljünk erről. Csak ne fe-
lejtjük el egyelőre sem, hogy az alkotmány,
s az annak alapján készült valamennyi többi
törvény — nem lévén fizikai hatalom felett
rendelkező élő lények — soha sem fogják a
saját tartalmukban levő intézkedéseket maguk
végrehajtani. Az alkotmány a törvények végre-
hajtásával a köztársaság elnökét bízza meg, ki-
nek e célra a szükséges politikai, bírói, admini-
isztratív és katonai eszközöket bocsátotta
rendelkezésére. Arról se beszéljünk egyelőre,
hogy az elnök mennyiben tett eleget az alkot-
mány azon rendelkezésének, mely a rabszolgá-
ságot tiltja. Jogilag, törvényesen tehát rabszolgá-
ság nem létezik az Egyesült Államok terü-
letén, helyesebben területein, ha a tengerekben
levő és tengereken túli szigetbirtokokat is szá-
mitjuk. De a valóságban, a gyakorlati életben
igenis létezik — ismételjük: jogon és törvé-
nyen kívül. De ez a körülmény nem tesz a dol-
gozói létegyére nézve különbséget; mert ebben
a kérdésben egyedül az a fő, az a fontos, hogy
a rabszolgaság intézménye az Egyesült Államok
területén ma is éppen úgy fennáll, mint a
hogy törvényesen fennállott 1619 óta — mikor
egy hollandi hajó az első rabszolga-szállít-
mányt hozta Afrikából Virginíába — 1861-
1865-ig, mikor a szecesszionált, vagyis elszaka-
dott, rabszolgartató déli államok leverésével
törvényesen megszünt létezni. Nem gazdasági
rabszolgaságról, berrabszolgaságról van itten
szó, hanem a valódi portékáról, a fizikai rab-
szolgaságról, a személyes leköötöttségnek azon
formájáról, melyben egyik ember a másik em-
bernek kizárólagos tulajdonát képezi, mint a
hóly kizárólagos tulajdonát képezi például a
háza, a tehene, a ruhája stb., miket tetszés sze-
rint és büntetlenül felgyújthat, illetve megöl-
het — föltéve, hogy más rabszolgartatóknak,
házának felgyújtása és telenének megölése áll-
tal, kárt nem okoz. Mert hiszen minden jóra-
való és józanészű ember beláthatja, hogy nem
lenne hílyen való dolog, ha valaki ócska és ro-
zoga házikóját úgy gyújtáná fel, hogy egy
füst által valamelyik szegény ember 39 emle-
tes hajlékja is leégjen. Az ilyen állapotnak
szegényét és gyalázatát a mi évezredeknek jó-
sebb, dicső és büszke „civilizáció”-nk talán
nem is élne túl, vagy pedig rettentő — no, de
lassabban. A mi kevély és dicselkedő civilizá-
ciónk azonban nem lát szegényt a szegények
legnagyobb szegényében, nem érzi a gyaláza-
tot a gyalázatok legnagyobb gyalázatában: az
embereknek rabszolgaságában! És ennek a ké-
tes értékű civilizációnak támogatói azért nem
látják és nem érzik ezt a szegényt és gyalá-
zatot, mert embertársaink erőszakkal való
rabszolgaságban tartása haszonnal, nagy pénz-
beli haszonnal jár rájuk nézve. A haszon, a
profit! Ez az igaz alapja a polgári társadalom-
nak, civilizációnak, mindenestül. És hogy az
amerikai polgárháború annyira vérontása után,
ennek a népek annyira szenvedése után, az or-
szág törvényeinek ellenére a bestialis rabszol-
gartatók újra fel merték ütni a fejüket, ki más
lenne, ki más lehetne azért felelős, mint az
amerikai népek vérszopó piócái: a trustok. A
trustok keltették életre ismét a szörnyet, még
pedig úgy, hogy míg a polgári háborúig csak
a négereket tartotta hatalmában; most már a
fehéreket is kényszeríti a rabszolgaságra, a
régi, bevált eszközökkel: a bilincsel, a kan-
csukával, a vérekekkel, a puskagolyóval. Lin-
coln felszabadító proklamációja politikailag
egyenlőkké tette a fehéreket a fehérekkel és
tényleg egyenlők is: a trustok nem tesznek a
kettő között különbséget, mindkét fajt egy-
aránt kényszerítik a rabszolgaság jármába.

A Standard Oil trust-csoport, a Florida East
Coast Railway Company, a terpentint-trust, a
deszka-trust, valamint számos más trust rab-
szolgákkal dolgoztat Floridában és más déli
államokban. Az újabbkori rabszolgaság neve
„peon”, „peonage” pedig azt jelenti, hogy az
embert akarata ellenére munkára lehet kény-
szeríteni mindaddig, míg adósságát meg nem
fizeti. Ilyen természeti törvények még mai

nap is érvényben vannak némely déli állam-
ban. És mikép kerültek a szerencsétlen munkás
emberek adósságba a rabszolgartató trustok-
kal szemben? Ugy, hogy egy Richard Barry
nevű újságíró szerint — kinek állítása később
a szövetségi büntetőtörvénysek előtt is be-
igazolást nyertek — a trustok ügynökei a le-
hető legelőnyösebb feltételek mellett munkába
csalták ezeket a sajnálatraélt, szegény mun-
kásokat, s előlegezték nekik az utiköltséget.
Az adósságot tehát az előlegezett utiköltség
képezte. A mikor aztán ezek a nyomorult, ki-
éhezett, minden támaszt vesztett, reménynél-
küli emberek munkába álltak, kényszereszkö-
zők alkalmazásával szorították őket a rabszolgá-
ságban való maradásra. És ha valamelyik
közülük menekülni próbált, fegyveres felügye-
lők halálos fenyegetésekkel intették őket a
maradásra s a további munkára. De ha néme-
lyeknek e fenyegetések dacára is sikerült szök-
ni, úgy véreket és lovas felügyelőket indit-
tattak nyomukba s aztán lövére készen tar-
tott pisztolyok fedezete alatt hozták őket vissza
a kényszermunkába. Ha valamelyiknek
ügye valamelyik békebíró elé került, a trust
megbizottjai csak azt bizonyították, hogy az
illető adósságban van s ez a körülmény aztán
törvényesen is megpecsételte sorsát s ő újra
visszakerült a járomba.

A legtöbb esetben new yorki „elhelyező in-
tézetek”, munkaszervező ügynökségek” s a feje
tudja, még miféle nevű és című emberkerítő
vállalatok csakúgy lépre az épen bevándorolt
európai munkásokat s küldték le őket Floridá-
ba a terpentint-trust, a deszka-trust s a többi
trustok számára. Ezek a szegény és szerencse-
telen munkások már — mint említettük egyszerű-
— az utiköltség adósságával érkeztek meg s a
trustok felügyelőinek volt rá gondjuk, hogy
az adósságból ki se mászzanak többé. A sors
csapásaitól megvisselve, testileg legyengülve
érkeztek meg a bevándorolt rabszolga-jelöltek
Florida terpentint- és deszka-telepére, hol az-
tán a nekik való éghajlat és az elviselhe-
tetlenül nehéz kényszer-munka kiszívta belő-
lük mihamar az életerőnek még meglévő cseké-
ly maradványait is. Foreman helyett fegy-
veres felügyelőt, munkaadó helyett rabszolga-
gartatót, munka helyett pedig rabszolgaságot ta-
láltak ottan, — mondja Richard Barry.

Néhányan minden veszély dacára sikerült
menekülni. Ezek között volt Curtis Guildnek,
Massachusetts állam kormányzójának egy-
ismerőse, ki egy napon Bostonba, Mass., ment s
elbocsátta élményét. Három nyomorult módon
megviselt, maláriabeteg zsidó bevándorolt
valamikép Jacksonville-be, Fla., jelentkeztek
egy zsidó játékonysági egyesületnél s megmu-
tatták a vérenek testükön levő kék és véres
nyomait. Néhány rettentő állapotban levő né-
ger Orlando-ba, Fla., került, hol házról-házra
jártak koldulni, s kiknek félék meztelen s a kü-
lönféle természeti félek sokaságától horított
toste szivertűző látványt nyújtott. Mintegy
10—12 bevándorlónak sikerült Palatka-ba,
Fla., jutni, hol a lakosságot egyenesen meg-
ijesztették a rajtuk elkövetett hallatlanul ke-
gyetlen méltatlanságok szomorú történetével.
Ekkor közbelépett az Egyesült Államok ille-
téken államügyésze. De más oldalról is meg-
indult a vizsgálat. Végre az ügy jelentve lett
több oldalról Roosevelt elnöknek, valamint az
Egyesült Államok munkaügyi biztosának. És
mi történt mostan? Megindult az egész vona-
lon a trustok fekete lelkeké féhére mosása. A
Florida East Coast Railway — mely vasut-
nak Henry M. Flagler, a Standard Oil trust
tagja, a tulajdonosa — affidavitokkal bizonyit-
totta, hogy a massachusettsi kormányzó ismerő-
sének nincs igaza, hogy a négernek született
hazugok, hogy a zsidók naplopók, s hogy a
fehér fajhoz tartozó többi „szemét” nemesak
hogy nem érti a munkáját, de nem is akar dol-
gozni. Az „elkelő” polgárok majdnem kivét-
tel nélkül, az egész sajtó, vagyis az összes új-
ságok, valamint a kormányon levő politikai
párt egész gépezete azon erőlködött, hogy a
bűnös trustok minél fehérebbre mosassanak,
más szóval, hogy a törvénytelen rabszolgaság-
ban halálra sanyargatott szerencsétlen mun-
kások a megtorló igazsághoz ne juthassanak.

[Folytatása a 2-ik oldalon.]

NÉPAKARAT

szocialista munkáslap.

A Szocialista Munkáspárt hivatalos közlönye.

Kiadja
Az Amerikai Magyar Szocialista Munkás Szövetség
516 East 6th Street, New York, N. Y.

Megjelen minden kedden és pénteken.

ELŐFIZETÉSI ÁR:
Egész évre \$2.00
Fél évre 1.00
Negyed évre 0.50
Európába 12 korona.
Egyes szám ára 2 cent.

A Munk. Bet. Szöv. hivatalos közlönye.

Szerkesztővel érkezőn lehet hétfőn és szerdán 6-tól 8-ig.

NÉPAKARAT

Publ. by the Hungarian Socialist Labor Federation of America

516 East 6th Street, New York, N. Y.

ARNOLD GONDA NATIONAL SECRETARY.

A. WALDMAN NATIONAL TREASURER.

ISSUED EVERY TUESDAY AND FRIDAY.

SUBSCRIPTION YEARLY \$2.00

SINGLE COPIES 2c

Entered as Second-Class Matter August 28, 1907.

at the Post Office at New York, N. Y.

New York, Friday, Januar 24, 1908

A VALLÁS MEG AZ ÜZLET.

A „Népszava” írja: Akik ráérnek, utána járhatnak, hogy az emberiség lelkében a vallásnak vagy az üzérkedésnek a szeretete fogamzott-e meg előbb. Csakugyan érdekes volna megtudni, hogy az ősember mikor inádkozott: az üzlet lebonyolítása előtt, vagy az üzlet lebonyolítása után? Annyi már bizonyos, hogy Ádám apánk előbb becspata Éva anyánkat és csak aztán kezdte az Uristent respektálni, mikor kistájgerolták a paradicsomból. Fogadjuk el, hogy a vallás és az üzlet egy anyaméhben született. Akik ezt nem merik elfogadni, azok is kénytelenek elismerni annyit, hogy a két valami hamar egymásra talált, megszerették egymást, összeházasodtak és most is élnek, mert meg nem haltak.

De mennyire élnek! A vallás célmese, az üzlet vállalásos lett a papok kezében. Mikor a közlő faragott isteneket tömtek a bolond hívek: Baalnak okos papjai kövéredtek. Most, hogy a mennyei trónuson székelt Uristen jegyében megy az üzlet: sovány kanonokot, szegény püspököt még álmóban se láthatás. A rajongás, a szív költészete, a bigottság alkalmas üzleti cikk lett az élmes papok kezében. Ezek esztendőknél előtte is az volt, ma is az.

Nálunk meg éppen rájuk virradt a szép nap hajnala, mint nagypapára szokott a versekben, mikor nevenapiján becsip az öreg, Apponyi kultuszminiszterse óta dinom-dánomozhat a klerikális üzérkedés. A művelt nyugatról ide menekülnek a megbolygatott patkányfészkek lakói. Ide, a keresztet keletre.

A karmeliták is megéreztek a szép nap hajnalát. Eddig három szeretet-házuk van. Most főüzletet akarnak berendezni. Persze, ezt a főüzletet alkalmas helyen kell megcsinálni. Ott például, a befektetett tőke kiszámíthatatlan percenteket hoz. Bucsujárol hely alkalmas erre. Nem is kell nagy befektetés, csak egy-két ringy-rongy csoda. Siró Szűz Mária, nyoszörgő Krisztus, vagy egy-két hőbortos eszű ember, aki a kutban, fatégyén menyeyi megjelést lát. Ez a tőke. Mily busás kamatoztat hoz ez!

A karmeliták tudják ezt és megvásárolták a pozsonymegyei Mária-völgyet 300 ezer forintért Stockau grófnőtól. A kastélyból kolostort csinálnak. Lesz papnevelő intézet, lesz busujárol, lesz csoda és nagy lesz a forgalom, nagy lesz a haszon. Szeretnék azt a zsidó pénzkufárt látni, aki 360 ezer forintot magasabb perccenttel tudna kamatoztatni, mint a jámbor karmeliták. Nincs az a pénzrabló kartell, a mely a kamatlatát följobb tudná emelni, mint a vallásos üzérkedő szent részvénytársaság m. sz.

Apponyi Albert örülhet. Az ő uralkodásának második esztendejéhez fűződik a kultura terjesztésének ez a szent bizonyítéka. De mi szó! 6 excellenciája a karthauziak esetéhez? Ezek a jó papok nemcsak a vallással, hanem a pálinkával is üzérkedtek. A chartrouse gyártás titka az övéké volt. Franciországból kizavarták őket, de a gyárjuk ott maradt és ott továbbra is gyártják a pálinkát.

A Spanyolországból menekült karthauziak eladták a pálinka-gyártást valami társaságnak, amely kikötötte, hogy a karthauziak mindenhol pörölni tartoznak a francia chartreuset. Nagy summát kaptak érte, hát ebbe is belementek. A karthauzi csuha most furdít a pálinka-pörökben és veszt mindenhol. A tete-

NEPAKARAT

(Folytatás az 1-5 oldalról.)

Egyről-másról.

és az eredmény? Nos, eredménye az egész dolognak az, hogy néhány alárendelt állásban levő trust-alkalmazottat elzárták; de a rabzoltság fennáll ma is — just the same.

Florida államnak alig van több lakossága, mint például Boston városának; de őserdőinek terjedése és faanyagja, valamint megnyitott bányáinak még értelmelene, rejtegette kínesei mesés értéket képviselnek. Mi sem természetesebb tehát annál, hogy a közeli államok, mint Georgia, Alabama, a két Carolina, stb., sőt az északon fekvő New York és Pennsylvania szegényebbjék és kalandorai csapatokból mentek Floridába „szerencsét próbálni”. Ezek a szerencsét próbáló honfiak többnyire őrök és németek voltak. Pénzüik nem volt, az őrszolgálat és a föld mélyének mérhetetlen kínesei pedig ott feküdték szűzi érintetlenségben orruk előtt. Mit tehettek tehát egyebet a hazánál e hűséges, templomépítő fiait s a „civilizáció”-nak hozdozóit? Gyakorlatba vették a „peonage”, a rabzoltság intézményét. Mert ha nem volt pénzüik arra, hogy másokat fizetéseket dolgoztassanak, úgy volt elég „törvényes” hatalomuk arra, hogy másokat a nekik való ingyen munkára kényszerítsenek. És ezt annál is inkább tehették, mivel a délképek népe még ma is jogsónak és szükségesnek tartja és mondja a rabzoltságot, mint a hogy jogosnak és szükségesnek tartotta a háború előtti időkben. Sőt szerencsét papjaik is egy véleményen voltak és vannak velük e tekintetben. Ezek a tiszteletről urak pedig csak jobban tudják, mint bárki más, hogy mi képez „istenek tetsző dolgát” és mi nem képez olyat.

A míg csupán csak a négereket fogdosták össze a rabzoltságra, a kutya sem ugatott az egész dolog miatt. Mikor azonban már a fehéreket is fogdosták, akkor kénytelenek voltak az Egyesült Államok ügyészei és bíróságai közbelépni; mert ha ezt nem teszik, akkor a szocialisták kerülhetek volna felül az ő nyakukra társadalom-politikai okoskodásaikkal, melynek egyik alapfelvele az, hogy minden ember egyenlő jogú s hogy egyik embernek, bárki apjafia legyen is, mincsen joga a másikat rabzoltságra kényszeríteni. De az egész dolognak tulajdonképeni alapját az a mélyseger mely korrupció képezi, mely Florida állam minden intézményét, társadalmának minden elemét át- és átjárja. Ez a korrupció létező eleme a politikának, az iparnak és kereskedelemnek; ez a korrupció hátráltatja az oda való bevándorlást, sőt ez a korrupció teszi az ottani igazságszolgáltatást is azzá, a mivé lennie egy rendezett államban nem lenne szabad. A korrupció az államnak büntető bíralkodásánál kezdődik. Floridának mincsenek fogházai; de van átlag 1200 foglya, kiket persze nincs hol elhelyezni. És milyen bőséges forrása ez a fogház-szegénység a törvénytelen pénzcsinálásnak, a „graft”-nek! Az állam tehát, helyesebben az államot kormányzó professzionális politikusok, spekulálnak ezekkel a foglyokkal. Bérbe adják őket kényszermunkára valamely befolyásos pártagnak, és a csuda készen van: a helyett, hogy a foglyok tartása költséget okozna, azok nagy jövedelmet hoznak. Hogy ezek a nagy jövedelmek aztán kik osztokoznak, azt kitalálhatja akárki, még ha nem is hetedik fia vagy leánya valamely hetedik anyának, Richard Barry ottjártakor az 1200 fogoly egy Jacksonville C. H. Barnes & Company nevű cégnek lett bérbeadva. És jellemző nagyon a „graft”-re alapuló pártbefolyásosságra, hogy Barnes volt az egyedüli pályázó; mert a többi jó lelkek tudták, hogy ugyis hiábavaló a pályázás. Barnes ötvenhet centet fizet az államnak napokint minden egyes foglyorért. De Barnesnek magának nincs foglyokra szüksége. Ő ismét eladja őket másoknak, s 85—95 centet kap napokint darabjájért. Darabjájért! Mert ezek a tehetetlen, százszor szerencsétlen emberek a darabszáma számított marhával egy nívón állanak, sőt a marha alatt állnak abban a tekintetben — egyébről nem is szólvá — hogy a marhával sokkal emberibb módon bánunk a rabzoltságtartók, mint velük; mert a marha az ő tulajdonuk, ezeket az embereket pedig csak bérben bírják. Barnes a foglyokat albérlőbe adta az Ocala-n lakó S. A. Rawls-nak. De Rawlsnak sincs foglyokra szüksége. Ő tehát újra eladja őket a terpenin-telepek, a deszka-telepek és a foszforbányák tulajdonosainak. Hogy Barnes, a foglyok eredeti bérője, mennyit keres évenkint ezen az üzletben, nem igen tudjuk; de azt tudjuk az ahoz értő emberek, hogy Rawls, az albérlő, most két éve százezer dollárt keresett egy esztendőben a rabzoltságon, dacára annak, hogy az állammal nem volt semmi dolga s a foglyokat sem látta soha. Ő csak spekulált a rabzoltságban s azt is csak illő távolságból tette.

Wetner.

SZERVEZETEK FIGYELMÉBE!

A „Népakarat” 1907-iki évfolyama kötvé \$2.50. Ajánlatos volna, ha a szervezetek könyvtáruk részére beszerzik.

A KÖZP. VEZETŐSÉG

TÁRCA.

A NAGY PAP.
Irta Kosztolányi Dezső.

Vág, az író, este hétkor ébredt. Kidugta fejét a paplanból, fölült az ágyban és vacogva nézte a sötétsejben, a ködben égő utcai lámpákat. Keserű volt a szája és didergett, mikor még az álmotól részegen meglátta a sötét, jégvirágos ablakot.

Lassan öltözöködni kezdett. Végigjárta a szobát, megtapogatta a hideg kályhát és sokáig bámulta a szekrényt, a vöröstintás asztalt, a mosdót, amin még ott volt a tegnapi ételhulladékok és mindent ündoritónak, elviselhetetlennek látott. Az árnyékok mely hullámzással, jegenes átsűrűdvé özönöltek a szobába és a gyertya szürke-kék fényét majdmeg feketévé tették.

Mágára gyűrte a ruháját, kimosta a száját, megédeskődött és a tükrök elé állt. Egy vézna, mocsót alak tántorgott eléje. Sovány arca becszett, szemé körül fekete karikák gyűrűztek. Szerette volna szembeököni a tükröt.

A szobában hideg volt. Feje zuggott a tegnapi tivornyától, Macskazenes hangversenyt hallott, mintha tavolból beszólt volna és kibélelt ajtókon keresztül egyszerre sok-sok apró hegedű cincogott volna. Kedvetlenül nézett körül. Az egyik párna leesett az ágyról, rendtelenség, zűrzavar, homály meredt rá minden sarokból. Az ablakhoz ment. Azt hitte, álmodik; álmodik annak a kusza álomnak a folytatását, amely egy pillanatra felbuzakadt és érezte, itt sem maradhat tovább, futnia kell, akárhová, csak itt ne legyen. Kísúrrant az éjszakába.

Fagyott. Vág összebörgött és a kopasz, csontváz-szerű téli fák között bolonygani kezdett. Csak azt tudta, hogy hideg levegő csap az arcába, emberek minnek előtte, fényes kirakatok, kávéházak villognak a szemébe. Torka fáj a szivarfüsttől, feje idegesen vont a előre.

Egyszerre megállott. A színházról volt Megnézte az óráját. Eszébe jutott, hogy vár reá a színész.

Az öltözőben csakugyan ott ült már, háttal az ajtóhoz és festette magát.

— Te vagy az? Kérdezte és visszafordult. Vág nem felelt, hanem végignyújtzkodott a diványon és karjaival előtűnt arcát.

— Végem van — nyögte — végem van... A színész rá se hederített; mélyen hajolt a tükröbe, szemhéjait bekormozta, szakálla szállításáig egyenként, óvatosan ragasztgatta föl. Az író jó barátja volt neki és gyakran látta már így vergődni az öltöző kopott, fekete diványán.

— Te — hebegte Vág — én ma meg fogok dögléni. A színész fölállott. Gyönyörű szál tölgnyenber volt, körülbelül negyven éves. Az arca fáradt és mégis csupa mozgóképek, mintha a sok élet, a szépségben és mocsokban való örökös henterges megszenvelte volna és finom ezüst fátlyolt vont volna köréje. Nemes orra büszkén tört előre, okos álla acélszerű volt. A földre nyírt szőke haj, egy kemény római katona fejére emlékeztetett, de két furcsa, meleg, szürke szem mind meggyűztölte hileg, cinikus szavati.

— Baj van? — kérdezte rekedt, közönyös hangon és álla alól levette a törülközöt. Erősen befestett szemöldökei komorívben futottak össze.

Az író nem felelt, hanem kivette a revolvert és egyszerűen a térdre tette.

— Meglátod, ma fölé lövöm magam. A színész mozdulatlanul nézte a revolvert. Odament a szekrényhez, kivette a ruhát és öltözöködni kezdett. Valami buta operétben játszott, piros szalagokat kötött magára, nehéz botosokban eszogott és a sok ingtól izzóten vastag és kövér volt.

— Miért akarsz meghalni? — Az író vállat vont és sírásra pityeredt a szája...

— Szenvedek... Csönd lett. Vágól lassan töredezt ki a panasza.

— Oh, hogy szenvedek! Ha él tudnék neked mindent mondani... Ha látnád, milyen unott, piszkos gazember vagyok... De nem bírok gondolkozni, csak azt tudom, hogy fáj az életem, a vérem melegsége, az erek lüktetése, minden, minden, minden.

A színész már figyelt. Vág folytatta: — Minden szenvedés, fölkelni és lefeküdni, állani és járni, aludni és ébren lenni. Az emberek naivak és nem veszik észre, hogy egy buta ísmétlés, egy hülye leckefelmondás egész életük. Sokszor ezt annyira érzem, hogy mozdulni sem tudok már az unalomtól, csak ülök, mint egy fáradt állat és bámulok a levegőbe. A percek mulnak és kacagok. Máskor meg azt hiszem, hogy akarok valamit, figyelem magamat s aztán rájövök, hogy semmit sem akarok, éezt a leugatolsót sem.

Vág ránézett a revolverre és hirtelenül visszadugta a zsebébe. A színész karbamont kezével hallgatott.

— Beszélsz fiam, beszélj!

— Ma este, ahogy hozzájöttem, néztem az utcát és a rekedt, ködös, zűrzavar majdmegörjített. Este keltem föl. A város már fáradtan mozgott, a zaj is halkabb volt, mint máskor, az emberek járása is csöndesebb. Éreztem, hogy amig én aludtam, ők kifáradtak és szegyenkeztem, hogy oly reggeli frissességel járok közöttük. Ezt azelőtt sohasem vettem észre. A város aléva, ásitozva, halkán panaszkodva ment ágyába és én futottam az emberek előtt, mint a gyilkos, tudtam, hogy nálunk semmi keresnivalóm sincs, mert hitványul, bután kiloptam magamat közülök.

Vág arca kipirult a gondolat tüzétől.

— Oh, ha te ezt érezted volna! Késő este fölkelni, idegen szobában, ismeretlen butorok közt, amelyek mégis az enyéim. Az ablak sötét és az ember nem tudja, hajnal van-e, vagy éjjel, nem tudja, meddig tart az álom s mikor kezdődik az ébredés. Látja az ablakon a jégvirágokat, a gyertyát, éri hogy ébren van és mégis mintha álmodnék. Oh, ezek az esték ezek a fekete ébredések!...

A színész arca is megdermedt a szenvedéstől. Vág fejére tette a kezét:

— Szegény, szegény fiam. Így... Csak beszélj... Csak sírj, sírj... Ne szégyeld, könnyeket. Most látod, olyan vagy, mint egy gyerek. Most te vagy a szenvedő ember legpityeregtebb valaha, mikor még fiatal voltál és könnyeid a szivedből folytak. Nem vagy most boldog? Ne takard el a kezedet, ez a te igaz arcod és a szenvedés a te igazi nagyságod.

Vág a diványra borult és zokogott:

— Csak zokogj, te árva, szomorú ember! Soha nem láttalak nagyobbának. Ma ember vagy. Csak szenvedj s érezd át a veséig, mi jelent ez a szó: szenvedés. Mit kérted, mire való az élet? Minden, ami kezdettől fogva volt ezekért a nagy percekért, a megfizetéses pillanatait teremtődött, hogy a fereg leboruljon a földre és egy pillanatig bírja a kín végtelen világát. Miért a munka, a gyönyör, ha nem ezekért a gazdag percekért? A porba kell harapunk, hogy fölkelhessünk s új életet kezd-hessünk. Kezdd új életet, fiam, emeld föl a fejedet, hisz a tiéd a szenvedés, tiéd az erő és tiéd az élet.

Berregett a villamos csengő.

A rendező benézett és jelezte, hogy a színész jelenete kezdődik. Vág fölemelte a fejét és ránézett. Eppen egy vörösbojtos cingulomot kötött át a derekán. Hőfőher aranysegélyes ing lebegett rajta, fején izzóton magaslott a drágaköves, cifra, nehéz papí süveg.

Vág hátrahőkölt. A színész nem volt sehol. Egy pap állott előtte. Egy nagy pap, amint még sohasem látott. Egy óriási ember. Arca karminvörös volt, szeméi úgy égtek, mint két nap. Vastag keményített ruháj alakját egészen eltörzítették, kezei, mintha vívőkeztütkben lettek volna, orrátólanyl nagyoknál látszóttak, ujjiaról pedig bántó villogással ragyogtak a nehéz gymánt-, rubin- és smaragdgyűrűk. Egy gazdagon fölcimozott, bizarr keleti bálványhoz hasonlított.

Az író reszkedett. Azt hitte, magát Mózest látja a Sinai-hegy alján, kinek arcáról az Ur dicsősége lángol. Valóban a nagy pap, az örök ige hirdetője állott előtte.

Térdre roskadt.

A színész kitérte karjait. Rekedt beszéde erős volt és harsogó, niunt az oroszlanordítás a pusztában, de zavari mégis szeliden, meghalkulva értek Vág füléhez.

— Menj haza gyermekem és halj meg az álomban. Nem koporsó-e egyuttal az ágyak? Feküdj le és temesd belé eddigi életedet. Gyermek leszel újra és holnap nem is te fogsz már fölkelni, hanem valaki más, aki mégis te vagy, aki tisztá, izmos, erős és fiatal. Akkor majd elvételnek tőled a te szenvedéseid és megadtatik neked a boldogság teljessége, minthogy igaz volt a te gyónásod. És boldog lehetsz, mint-hogy boldog vagy már mostan is és nem fogsz szenvedni, mert a szenvedés a boldogság. És én tégedet szenvedő, szent ember, megáldalak saját vétek kezemmel, bűnös szavammal, a te elzúllott, szomorú élettedért, az egész világra, az emberiség örök fájdalom-nevében. Menj békével...

A színész a földig hajolt, Vág két erős, hatalmas kezet érzett a fején és visszazállt belé a hit. Az öltöző üres volt. Nem tudta, mi történt vele.

A szinfalak közé szaladt és betekintett a szinpadra.

A nézőtérben dörgedelmes taps-orkán hangzott föl. A szinpadon erős görögütüben egy embert látott, aki tárt karokkal, szélesre tátott komor szájjal hirdette az igit, az egytelent, az igazit, az üdvözítőit és a földszinten, a páholyokban, a kákasülön összeremegtek a szívek. A pap prédikált, a nagy pap és lábainál hevert a világ.

Vág sápadtan, szédülő fejűl dőlt egy diszlethez. A rendező hozzásejtett.

Fehér ajkakkal, zavaros szemekkel nézett reá s alig bírta kinyögni:

— Ki volt ez az ember?... Kicsoda ez a nagy... nagy... ember?

A rendező hebegett valamit, de Vág már nem értette meg.

Osszesen

AZ AMERIKAI MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁS SZÖVETSÉG

1907 október 1-től 1908 január 11-ig terjedő pénztári forgalma.

BEVÉTEL:	KIADÁS:
Ártozat a múlt negyedévről..... \$59.88	Alkalmazottak fizetése..... \$993.25
Előfizetés..... 467.28	Lapszedés és nyomás..... 628.39
Hirdetés..... 297.65	Házbér..... 81.10
Egyes lapok..... 23.42	Fűtés és világítás..... 9.43
Pártadó..... 86.55	Szállalék levonás..... 39.26
Nyomdából..... 618.83	Nyomdai papírszükséglet..... 220.03
Könyvkereskedés..... 83.13	Könyvkereskedés..... 25.68
Mulatságokból..... 62.90	Szedőgépre..... 32.95
Felülfizetés..... 310.68	Tükári levelezés..... 24.20
Kölcson visszafizetés..... 63.—	Lapszállítás..... 92.61
Kölcson..... 446.26	Különfélék..... 5.05
Szállítási költség..... 7.57	Szállítási költségek..... 9.88
Szervezési költség visszatérítés..... 18.—	Törlesztés..... 214.74
Naptárbizottságtól..... 120.25	Szervezési költségek..... 36.05
	Költőzködés..... 15.50
Összesen..... \$2665.40	Naptárbizottságnak..... 207.47
	Összesen..... \$2635.59

Összbevétel..... \$2665.40
Összkiadás..... 2635.59

Maradvány..... \$29.81

Waldman A., pénztáros.

Ezen kimutatást átnéztük és rendben találtuk:
Róna D., Spaál B., Salamon M., ellenőrök.

VÉR FOLYIK BERLINBEN.

A poroszországi szociáldemokrata párt e hó 12-én tüntető felvonulásokat rendezett, az általános, egyenlő és titkos választási jog mellett. Berlin és környékén két tiltakozó négyülést tartottak, amelyekből egy hatalmas utcai tüntetés fejlődött ki, körülbelül 70.000 ember részvételével.

A szocialisták a külső kerületekben gyülekeztek össze és azután csoportokban vonultak a porosz királyi palota felé. A diszkert és a palota dupla sorban lovasrendőrökkel volt körülvéve és sok házakban rendőrszemek voltak keszenlőben. Az első véres ütközés a Gert-randten-Strasében történt, ahol állítólag tövések történtek a néptömegekből. (Talan fel fogadtott detektívek.) A rendőrség erre kardot rántott és nekirontott a tömegnek, tovább a tüntetők közül véresre vert, vagy a lokkal letaposott, szóval „helyre állította a rendet.”

További összeütközések történtek az Alsenbrücken és a Kottbusser-Thornál, de a legvéresebb jelenetek a Rosenthaler-Thornál és a Kanaler-Ecke-nél játszódtak le, ahol a rendőrség elzárta a tüntetők útját és mikor azok keresztül akartak törni, a rendőrség kardjával rontott a tüntetőknek és azokat szétszórta. A Wilhelm-Strasse-ben egy hateres fejű tömeg a kancellár palotájánál elvált tüntetőt, de a rendőrség meghiúsította ezt a tervüket s szétkergette a tömeget, amely visszavonulva Bülow-utca felé fordult és a választási jogot éltette, piros zászlókat lobogtatott és forradalmi dalokat énekelt. A rendőrség erre felbőszülve a piros zászlók láttára, utána rohant a tömegnek és a kard élével sokat súlyosan megsebesített.

A sebesültek száma meghaladja a százat. Schöneberg, Charlottenburg és más külvárosokban szintén tüntetéseket rendeztek, de a rendőrség ott is szétszórta azokat rendezőt. A katonaság vasárnapra nem kapott szabadságot, az őrség meg lett erősítve.

Breslau, Bochum és más városokban szintén tüntettek a munkások, de ott csendben folytak le a tüntetések.

Páratlan elszántsággal indult neki a poroszországi proletáriátus, hogy választási reformokat küzdjön ki magának. A tüntetéseken a nők ép oly elszántságot tanúsítottak, mint a férfiak, jeleül annak, hogy a porosz nők is felismerik már osztályhelyzetüket.

A mozgalom az egész országra terjed ki és „béke” mindaddig nem lesz, míg az általános, egyenlő és közvetlen választási jog törvénybe írtatva nincs.

HIREK.

Missisipi állásban, John Sharp Williams fétt megválasztva congresss-nak, a ki ugyan beszámíthatatlan alkoholisták, de azért kívánatos polgár, mert vakon követi a tőkés parancsait.

Bradleyne asszonyt az esküdtsek „nem bünsnek” mondotta ki; ex-szenátor Brown meggyilkolásában. Ebből kifolyólag azután az „American Republic” a tőkés osztály hivatalos lapja érdekes cikkeket rántja le önmagáról a leplet.

Elmondja, hogy az amerikai magas hivatalnok morális élete, becselenebb mint Sodoma és Gomorában volt, de nem elég, hogy a nép nem törődnek és perverz életet folytatnak, hanem szeretőikkel teletömik a közhivatalokat és az állam fizeti őket. Innen ered azután az óriási kavarodás, mert hiszen ezek a szerencsétlen lányok vagy asszonyok semmiféle előképzéssel nem bírnak, hivatalos teendőiket elhanyagolják a publikummal úgy bannak mint a kutyával. Félnők nem kell nekik, mert pátronusaik megvédik mindaddig míg az állam költségek ágyasak maradnak. A proletárok gyerekeiket pedig, kik évekig koplalva megszerzik maguknak a szükséges előképzést kint rekednek és tovább koplalhatnak.

REGÉNY.

A Pénz.

Irta Zola Emil.

(Folytatás.)

— Tudja mit, ön nagyon szeretetreméltó és én szeretnék kellemes lenni... Aazon a napon, melyen ön jó tanácsosul szolgál nekem, kötelezem magam, hogy ugyanazt teszem én is... Mondja meg nekem, hogy mit csinálnak odaát és én megmondom önnek, hogy mit fogok én tenni... Megegyeztünk?

Felállott s a bárónának be kellett vele mennie a nagy mellékerembe. Nagyon jól megértette a felajánlott alkut, de nem felelt rá egyetlen szót sem, míg Gundermann kárörvendő fejlődésének mondani látszott, hogy ő ugyan nem sokat törődik a segélyvel, az elvárhatatlan végeredménynek be kell következnie, csak talán egy kicsit később.

Kétszer kellett a bárónának az Espérance-hoz mennie, hogy Jantrounak beszámoljon a megtett lépésről, míg Dejoie végre bevezette; e napon Natália leánya Jordan asszonnyal beszélgetett a folyosón. Tegnap óta az eső záporok hullt alá, a sáros fémhálványon légszusz-lámpa égett és Marcelle itt várt férjére, ki pénzt ment vadászni, hogy Buscht kielégít-hesse; szomorú arccal hallgatta Natáliát, ki nem szűnt meg folytonosan fecsegni.

— Megérti, asszonyom, a papa nem akar eladni... Van ugyan valaki, ki folyton aggodalmakat kelt benne s az eladásra buzdítja, de én nem engedem. A míg az áremelkedés tart, én nem engedem. A míg az áremelkedés tart, minnek adnánk el, ugy-e?

— Természetes! — felelt Marcelle.

Szegény férjének ez önzívhez hasonló időben kell járni-kelnie, hogy pénzt teremtsen elő Gondolatában ismét elvonult e szomorú nap reggeltől fogva. Mikor férje kilenc órákor elment a házból, hogy dolgoz után lásson s Marcelle éppen öltözködni akart, legnagyobb meglepetésére egyszerre csak belépett Busch, két piszkos ember társaságban. Busch felhasználta az alkalmat, hogy egyedül taláta otthon az asszonykát és kijelentette, hogy mindent elárverez, ha nem kap azonnal pénzt. Oly határozottsággal jelentette ki, hogy lepecsétel mindent, hogy a szegény asszony, kételyei dacára mégis elhitte, hogy az ilyesmi előzetes értesítés nélkül is megtörténhetik. Hanem azért nem adta meg magát. A három gyanus egyén és e szegény asszonyka között nagyon kínos jelenet folyt le. Lezárt mindent s odaállt az ajtóba mintha meg akarta volna gátolni, hogy innen bármit is kivigyenek. A zsidó most megszelídült egy keveset. Végre újabb felőrai alkudozás után beleegyezett, hogy másnapig vár és megesküdött, hogy mindent elvisz, ha az igéretet be nem váltják!

De azon a napon még más bánat is érte a fiatal asszonyt. Az a gondolata támadt, hogy nyomban szüleikhez siet és tőlük kéri kölcsön a szükséges összeget. Miután a szülők épp ebédelni készültek, elfogadta meghívásukat, hogy jobb kedvre hangolja őket.

Étkezés közben a társalgás az „Universelle” részvényei körül forgott, melyeknek ára tegnapi ismét husz frankkal emelkedett. A papa azt említette, hogy 75 részvényt jó lenne most már a kétezerötöt száz arfolyam mellett eladni, a mi százezer frank tiszta nyereséget hozna. Marcelle eleinte szótlanul hallgatta a szenvedélyes vitákat, aztán a fekete kávé mellett előállt kívánságával: Ötszáz frankra van szükségem, mert butorjánt akarják lefoglalni és szülei e szükségben csak nem fogják őt cserben hagyni. A papa zavartan nézett a mamára, a ki azonban mindjárt kemény hangon szólt fel: Ötszáz frankot? Hát honnan vegyen ő ennyi pénzt, hisz neki minden vagyona tőzsdé-ügyletekbe van temetve. Aztán ráébredt a régi szitkozásra, hogy így van az, ha egy leány valami éhenkórászhoz, könyvcsinálóhoz megy

nőül. Nem adja ő oda a pénzt a naplopóknak, kik zsinle csak azért vetik meg a vagyont, hogy másoktól vegyék el. A leány vérző szivvel távozott s hajdanában oly jó anyjára most rá sem ismert.

Az utcára kiérve, Marcelle holdkörösékként bolyongott; a földre nézett, hogy nem talál-e ott pénzt. E pillanatban az jutott eszébe, hogy Chave bácsijához fordul és nyomban el is indult a Nollet-utcai földszinti lakás felé, hogy a tőzsdé kezdete előtt ott találja. A bezárt ajtó mögül halk suttogást, elfojtott nevetést lehetett hallani, de a mint megnyitott, a kapitány egyedül volt és pipáját szívta. A mint Marcelle kérélmét meghallgatta, valósággal kérésébe esett!

Nincsen ő neki még száz frankja sem, mert apró nyereségeit naponként elkölti. Alig értesült azonban a Maugendre házaspár vonakodásáról, kitört belőle a méltatlankodás, hogy bi-

zony egy cseppet sem sajnálná őket, ha egy-nyelmebben várhatott, de ezt is visszautasította. Nem is erőszakolta hát tovább, mert meglepetésére, egész váratlanul, Sandorff bároné állott meg előtte, aki éppen Jantrou szobájából jött ki. Lekötelező egyetértéssel mosolyogtak egymásra, mint oly emberek, akik viszonyukat nem akarják elárulni. Jantrou kijelentette a bárónének, hogy nem mer neki több tanácsot adni. Az „Universelle” ellentálló képességét látván, maga is megzavarodott. Gundermann kétségkívül győzni fog, de Saccard is sokáig tarthatja meg magát és így hát legjobb lesz, ha kedvességével mindig kipuhaltatja az egyiknek titkait, hogy azokat aztán vagy saját javára használja fel, vagy másoknak eladja. Jantrou ezt tréfaként monddta, míg a báróné nevetve fejegyzte meg, hogy őt majd részesül fogadja.

(Folytatás következik.)

MUNKAERŐ ÉS MUNKAESZKÖZÖK.*

A tőkés termelési módot megelőzőleg uralkodó volt a kisüzem a munkásnak a munkaeszköz feletti tulajdonjoga alapján... A munkaeszközök: föld, műhely, szerszám az egyes egyén munkaeszközei voltak, csak magánhasználatra számítottak, tehát szükségképp kicsinyes, törpe méretekre szorítva. De épen ezért szabály szerint magának a termelőnek tulajdonát képezték. Ezen szétforgácsolt, szűk termelő eszközöket koncentrálni, kiszélesíteni, azokat a jelen hatalmasan működő termelő rugóvá átalakítani volt épen a történeti szerepe a kapitalista termelési rendnek és e rend hordozójának: a burzsoázának. Ez azonban nem volt képes ama korlátolt termelési eszközöket ily hatalmas termelőerőkkel átalakítani, a nélkül, hogy azokat az egyes egyén termelő eszköze helyett társadalmi, csak az emberek egy csoportja által használható termelő eszközökké ne alakítsa. Az egyes műhely helyébe a gyár lép, mely százak és ezrek együttműködését követeli meg. És mint a termelési eszközök, úgy alakult át maga a termelés is az egyes tények sorozatából a társadalmi tények sorává, s a termékek egyesek termékeiből társadalmi termékké... Senki sem mondhatta el többé róluk: Ezt én csináltam, ez az én termékem.

...Az egyéni termelés egyik téren a másik után semmisült meg, a társadalmi termelés forradalmasította az egész termelési módot. De ez a forradalmi jellegét oly kevésbé ismerték fel, hogy ellenkezőleg siettek meghonosítani, mint az árutermelés emelésének és növelésének eszközeit.

A társadalom munkaejének összessége az, melyben kifejezésre jut ezen árutermelés s itt mint egy és ugyanazon emberi munkaerő jelenik meg, jóllehet számtalan egyén munkaejének összetétele.

Egyrészt a gépek tökéletesítése a kapitalisták növekvő versenyé folytán, mely tökéletesítéssel együtt jár a gép által kiszorított munkástábor — ipari tartaléksereg — megnagyobbodása, másrészt a termelés korlátlan kiterjesztése ugyancsak a verseny kényszere folytán válnak az ismertető jeleivé azon viszonyoknak, melybe a polgári társadalomban a munkaerő és munkaeszközök egymáshoz jutnak. Ennek eredménye pedig: fölösleg egyrészt termelő eszközökben és termékekben, fölösleg másrészt munkaerőben, mely nem talál foglalkozást s nem szereshet meg létfeltételeinek eszközeit. A termelés e két rugója nem működhet össze, mert a kapitalista termelési forma nem engedi meg a termelő erők működését, mielőtt tőkévét át nem alakították, a mit azonban épen saját fölöslegük akadályoz meg.

Ez az ellentét azon a termelési rendszeren alapszik, a melynek előfeltétele, hogy a társadalom aránytalanul kicsiny része monopolizálja a termelő eszközök tulajdonát, mi által a munkás arra kényszerül, hogy „az önfentartás céljaira szükséges munkaidőt meghaladó időn át dolgozzék”, hogy a termelési eszközök tulajdonosai számára értéktöbbletet, javakat termeljen.

* Szemelvények Marx „Kapital”-jából és Engels „Antidühring”-jéből.

A TÁRSADALMI FORRADALOM.

— Irta Karl Kautsky. —

I.

(Folytatás.)

A DEMOKRÁCIA.

A demokrácia igen nagyértékű már annál fogva is, mert a forradalmi harc magasabb formát teszi lehetővé. Ez nem lesz több mint 1789-ben avagy még 1848-ban is szervezeten tömeges harcra, melyek nélkülöznek minden politikai műveltséget, minden bepillantást a küzdő tényező erőviszonyaiba, minden mélyebb megértését a harc feladatainak és megoldása eszközeinek, mely oly tömeges harcra többe, melyek, minden hír, minden véletlen által elsodortatják s zavarba engedik juttatni magukat. Szervezett, felvilágosodott tömeges harcra lesz, telve állandósággal és józansággal, melyek nem követnek minden lökést, nem robbannak szét az első sérelemre, de nem is hagyják magukat minden balsikertől lesújtani.

Másrészt a választási küzdelmek annak az eszközei, hogy önmagunkat és ellenségeinket megzavarássuk, ez által tiszta bepillantást engednek az osztályok és pártok erőviszonyaiba, azok haladásába és visszaesésébe; így tehát visszatartanak elhamarkodott kitörésektől és megóvnak vereségektől; egyszerűsödnek azonban lehetőséget nyújtanak arra nézve is, hogy az ellenfél egységnyi pozíciójának tarthatatlanná voltát maga is felismeri s azt önként feladja, ha annak fenntartása nem életkérdés ránképez. Így válik a harc kevésbé áldozatokban bővelkedővé, kevésbé függővé vak véletlenekektől.

Az a tényleges vívmányok, melyek a demokrácia által s annak szabadságai és jogainak alkalmazásával elnyerhetők, sem szabad alábecsülnünk. Sokalta csekélyebbek, hogyszem a kapitalizmus uralmát megszoríthatnák s a szocializmusba való észrevétlen belenövését előidézhetik. De a legkisebb reform vagy szervezet is nagyjeleintőségűvé válhatik a proletáriátus fizikai vagy szellemi újjászülése szempontjából, mely azok nélkül, a kapitalizmusnak védtelenül kiszolgáltatva, régny nyomorúságosan elpusztult volna. De nem csupán a proletáriátusnak a nyomorból való felemelése céljából szükséges a proletár parlament és közösi képviselők tevékenysége és proletárszervezetek működése, hanem a proletáriátusnak növekvő gyakorlati jártassága, igazgatás s a gazdasági nagyüzemek feladataival és eszközeivel tehát ama szellemi érettség elnyerése végett, melyre a proletáriátusnak szüksége van, hogy a burzsoáziát mint uralkodó osztályt váltsa fel.

De a kapitalisztikus termelés, mely lényegileg értékötlettel termelése, munkatöbblet felszívása, a munkanap lehető meghosszabbítására irányuló állandó kísérleteivel nemcsak az emberi munkaerő elszatnyulását eredményezi, melyet megfoszt a maga normális erkölcsi és fizikai fejlődési és tevékenységi feltételeitől, de létrehozza magának a munkakernek korai kimerülését és elhalását is. Meghosszabbítja a munkások termelésre szolgáló idejét egy meghatározott időpontra belül, életidejének megrövidítése által.

Igy válik a gép, mely a leghatalmasabb eszköz a munka termelő-képességének fokozására, mint a tőke hordozója, az általa közvetlenül megragadott ipariüzemekben hatalmas eszközzé annak, hogy a munkanapot minden természetes korlátain túl meghosszabbítsa.

Tagadhatatlan és könnyen megmagyarázható tény, hogy a nagyszámú középosztályt a régi „jó idők”-ből” ez a gépipar szétrombolta és egyrészt gazdag kapitalistákra, másrészt szegény munkásokra olvasztotta fel.

A polgári társadalom gazdasági fejlődése szükségszerűleg vezet a kisüzem pusztulásához, melynek alapja a munkásnak termelési eszköze fölötti magántulajdonja. Elválasztja a munkást munkaeszközétől és birtoktalan proletárrá változtatja át, miközben a termelő eszközök aránylag kevésbé számú monopoliumává lesznek.

Ezen elkülönítés folytán egyszersmind a munkás életfogytiglani bérmunkára van kárhoztatva.

Itt van a gyökere a tőke és munka ellentétének.

A gép, a mennyiben izomerőt fölőlegessé tesz, annak eszközzé válik, hogy izomerővel nem bír, vagy fejletlen testű munkásokat alkalmazzon. Női és gyermekmunka volt tehát a gép kapitalisztikus alkalmazásának első eredménye! A munkának és munkásoknak ez a hatalmas helyettesítője ezzel oly eszközzé alakult át, mely a bérmunkások számát szaporítja a munkásalád összes tagjainak bevonása által — nemre és korra való tekintet nélkül — a kapitalizmus szolgálatába.

Minden árutermelésen nyugvó társadalomnak meg van az a saját-sága, hogy benne a termelők elvesztik saját társadalmi vonatkozásaik fölötti uralmat. Senki sem tudja, mennyi kerül piacra az ő cikkeiből s abból mennyire van szükség, senki sem tudja, hogy az ő termékeire egyáltalán szükség van-e, hogy költségei megtérüljen-e, vagy egyáltalán képes lesz-e valamit is eladni. A társas termelés anarchiája uralodik.

De a legfőbb eszköze annak, a mivel a kapitalista termelési mód ezt az anarchiát fokozta, az anarchiának egyenes ellentéte: a termelés növekvő szervezete volt a gyárban. Szervezett produkció a gyárban és szervezetalenség a társadalmi termelés egészében ismét oly ellentét, mely miként a kapitalizmusból született, csak azzal együtt szüntethető meg.

Megszüntethető a termelő eszközöknek a termelők közös tulajdonába vétele által.

A demokrácia tehát nélkülözhetetlen mint oly eszköz, mely a proletáriátust a szociális forradalomra érette teszi. De nem képes ezen forradalmat megakadályozni. A demokrácia a proletáriátusra nézve az, a mi levegő és világosság a szervezetre nézve, anélkül nem tudja erőit kifejteni; de az egyik osztály növekedését nézve nem szabad mellőzni az ellenség egyidejű megnövekedését. A demokrácia nem akadályozza a tőke fejlődését, melynek szervezése s politikai és gazdasági hatalma egyidejűleg növekszik a proletáriátus erejével. Igaz, hogy növekednek a fogyasztási szövetkezetek, de egyidejűleg még gyorsabban növekszik a tőke halmozódása; növekednek a szakszervezetek, de még gyorsabban s a tőke központosulása és nőnek szervezetei óriási monopolizációk. És hogy még egy e helyen behatóbban nem tárgyalhatunk röviden érintünk, bár nő a szocialista sajtó, de egyidejűleg nő a pártatlan, jellem nélküli sajtó, mely széles néprétegeket emelvél és mérgez meg, bár növekednek a bérek, de még jobban emelkednek a profitok tömegei, jóllehet emelkedőfélben van a szocialista képviselők száma a parlamentekben, de mindjobbban súlyos az intézmények jelentősége és hatékonyasága, miközben egyidejűleg többegek, miként a kormányok mind nagyobb függőségbe jutnak a nagytőke hatalmától.

Igy fejlődnek a proletáriátus hatalmi eszközei mellett a tőkés is és ezen fejlődésnek nem lehet más vége, mint egy nagy döntő mérkőzés a kettő között, egy döntő küzdelem, mely nem érhet véget mindaddig, míg a proletáriátus nem győzött.

Mert a tőkésosztály fölőlegessége, a proletáriátus ezzel szemben a társadalom legnélkülözhetetlenebb osztályává vált. A tőkés osztálynak nincs módjában a proletáriátust felemelni vagy kitartani. Minden vereség után utóbbinak ismét fel kell emelkednie, fenyegőben mint valaha; ezzel szemben a proletáriátus a tőke fölött arattól első győzelmét, melyet a politikai hatalom jászák kezére, semmi más módon fel nem használhatja, mint a tőkeviszony megszüntetésére. Míg ez nem történt meg, nem lesz és nem lehet vége a két osztály közötti küzdelemnek. A társadalmi béke a kapitalista termelési módon belül utópia, mely az intelligencia igen reális szükségleteiből nőtt ki, de a valóságban megvalósítására nézve nem talál támpontokat. És nem kevésbé utópia a kapitalizmusnak a szocializmusba való észrevétlen belenövése.

Legkisebb okunk sincs feltélni, hogy ez másképp fog végezdni, mint amaz, sem a gazdasági, sem a politikai fejlődés nem mutat arra, hogy a forradalmak korszaka, mely a kapitalisztikus termelési módot jellemzi, lezáródott volna. Társadalmi reformok és a proletár szervezetek megerősödése nem képesek azokat megakadályozni, legfeljebb annyit eredményezhetnek, hogy a tőkével folytatott osztályharc a küzdő proletáriátus fejlettebb rétegeimél a lét első feltételeitől folyó harc-ból a hatalomért folytatott küzdelemmé lesz.

(Folytatjuk.)

